

INOVATSION YONDASHUV ASOSIDA MAKTAB DIREKTORLARINING KASBIY RIVOJLANISH KOMPETENSIYALARINI TAKOMILASHTIRISH

Axmedova Zuxraxon Zokirjon qizi

*Buxoro inovatsiyalar universiteti Ta'lim muassasalarini
boshqaruvi mutaxassisligi 2 bosqich magistranti*

Annotatsiya: Maktab direktorlarining o'zgaruvchan roli innovatsion yondashuvlarga asoslangan uzluksiz kasbiy rivojlanishni talab qiladi. Ushbu maqola tez o'zgarib borayotgan zamonaviy ta'lim muhitida milliy va xalqaro tajribalarlardan foydalangan holda samarali yetakchilik qilish uchun maktab direktorlariga zarur bo'lgan asosiy vakolatlarni o'rganadi. U strategik qarash, o'zgarishlarni boshqarish, texnologik savodxonlik va ma'lumotlarga asoslangan qarorlar qabul qilish kabi muhim yetakchilik qobiliyatlarini ta'kidlaydi. Maqolada, shuningdek, kasbiy rivojlanishga innovatsion yondashuvlar, jumladan, mentorlik, aralash ta'lim, harakat tadqiqotlari va hamkorlikdagi o'quv jamoalari muhokama qilinadi. Bundan tashqari, ushbu innovatsiyalarni, ta'lim sohasidagi islohotlar kontekstida amalga oshirishda duch keladigan muammolarni hal qiladi va hukumat tomonidan qo'llab-quvvatlash va resurslarni taqsimlash kabi yechimlarni taklif etadi. Maqolada maktab direktorlarining malakasini oshirishga innovatsion usullarni integratsiyalashgan holda, maktablar XXI asr ta'limi talablariga javob beradigan darajada yaxshi jihozlanishi va maqola so'ngida ta'lim natijalari sifatini oshirishi mumkinligi ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar. Kasbiy rivojlanish, maktab direktorlari, innovatsion yondashuvlar, yetakchilik kompetensiyalari, o'zgarishlarni boshqarish, texnologik savodxonlik, mentorlik, aralash ta'lim, harakat tadqiqoti, hamkorlikda o'qitish jamoalari, ta'lim islohotlari.

Tez rivojlanayotgan global ta'lim landshaftida maktab direktorlarining o'rni akademik muvaffaqiyat va institutsional rivojlanishni rag'batlantirishda tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Maktab direktorlari endi faqat ma'mur sifatida ko'rilmaydi, balki endi o'z maktablarini doimiy takomillashtirishga yo'naltira oladigan istiqbolli rahbarlar bo'lishi kutilmoqda. Bunga erishish uchun direktorlar innovatsion yondashuvlarga asoslangan kasbiy rivojlanish bilan shug'ullanishlari kerak, bu ularga zamonaviy ta'lim muammolarini hal qilish uchun yangi vakolatlarga ega bo'lish va qo'llash imkonini beradi.

Kasbiy rivojlanishda innovatsiyalarga bo'lgan ehtiyoj. Bugungi dinamik ta'lim muhitida yetakchilarni tayyorlash va malaka oshirishga an'anaviy yondashuvlar yetarli emas. Texnologiya, o'qitish metodikasi va tashkiliy boshqaruv sohasidagi innovatsiyalar maktab direktorlaridan yangi ko'nikma va strategiyalarni ishlab

chiqishni talab qiladi. Samarali yetakchilik texnik, insoniy va kontseptual ko'nikmalar o'rtasidagi muvozanatni talab qiladi. Maktablar kontekstida bu muvozanatni faqat uzluksiz o'rganish va yangi ta'lim paradigmalariga moslashish orqali saqlab qolish mumkin.

Yurtimizdagi o'zbek ta'lim sohasidagi tadqiqotchilar ta'lim yetakchiligida innovatsiyalar zarurligini ta'kidlab, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) integratsiyasi, muammolarni ijobiy hal etish ko'nikmalari va ta'lim oluvchilarga yo'naltirilgan yondashuvga e'tibor qaratadilar. Ta'lim islohotlari ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan. Mamlakatimizda maktab direktorlarining malakasini oshirishda ushbu elementlar muhim ahamiyatga ega.

Maktab direktorlari uchun innovatsion kompetensiyalar. Maktab direktorlarining kasbiy kompetensiyalari ko'p qirrali bo'lib, yangi muammolarga javoban rivojlanishi kerak. Xalqaro tadqiqotlarga ko'ra, maktab direktorlari bir nechta asosiy sohalarda vakolatlarga ega bo'lishi kerak:

Strategik yetakchilik: maktabning kelajagini tasavvur qilish va uning uzoq muddatli maqsadlariga erishish uchun yo'l xaritasini yaratish qobiliyati.

O'zgarishlarni boshqarish: Direktorlar o'zgarishlarni boshqarish, inovatsion taraqqiyot davrida o'qituvchilar va xodimlarga rahbarlik qilish va maktabning yangi o'quv dasturlari, texnologiyalari va o'qitish usullariga moslashishini ta'minlashda mohir bo'lishi kerak.

Texnologik savodxonlik: Zamonaviy ta'lim muhitida direktorlar AKTdan qulay foydalanishlari va texnologiyani ta'limga integratsiyalashuvini qo'llab-quvvatlashlari kerak.

Hamkorlikdagi yetakchilik: Direktorlar o'qituvchilar, o'quvchilar va ota-onalar o'rtasida jamoaviy ish va hamkorlik madaniyatini rivojlantirishi, maktab jamoasining ta'lim maqsadlariga erishish uchun birgalikda ishlashini ta'minlashi kerak.

Ma'lumotlarga asoslangan qarorlar qabul qilish: Mas'uliyat va e'tibor kuchayganligi sababli, maktab direktorlari o'quv dasturlarini ishlab chiqish, o'qituvchilar faoliyati va o'quvchilarning yutuqlari haqida qarorlarini xabardor qilish uchun ma'lumotlarni tahlil qilishda malakali bo'lishi kerak.

Yurtimizda maktab direktorlarining kasbiy malakasini oshirishda ushbu kompetensiyalarni o'zida mujassamlashtirib, ularni milliy ta'lim ustuvorliklari bilan uyg'unlashtirish, jumladan, tanqidiy fikrlash va muammoni hal etish ko'nikmalarini rivojlantirish zarurdir.

Malaka oshirishga innovatsion yondashuvlar. Maktab direktorlarining malakasini oshirish kompetensiyalarini samarali takomillashtirish uchun innovatsion yondashuvlar asosida yetakchilarni tayyorlash dasturlariga kiritilishi kerak. Yurtimizdagi, hamda xorijiy tadqiqotlar bir qancha samarali strategiyalarni taklif qiladi:

a) Mentorlik va murabbiylik

Mentorlik va murabbiylik yetakchilik qobiliyatlarini rivojlantirishning samarali usullari sifatida keng e'tirof etiladi. Mentorlik maktab rahbarlariga tajribali hamkasblaridan o'rganish va ularning faoliyati haqida fikr-mulohaza olish imkoniyatini beradi. O'zbekistonda maktab boshqaruvini takomillashtirishga qaratilgan ta'lim islohotlari doirasida “Mentorlik” dasturlari tobora ko'proq qo'llanilmoqda.

b) Aralashtirilgan ta'lim va onlayn kasbiy rivojlanish

Yuzma-yuz o'qitishni onlayn resurslar bilan birlashtirgan aralash ta'lim modellaridan foydalanish kasbiy rivojlanishning mashhur yondashuviga aylandi. Xorijiy mamlakat tadqiqotchilari tomonidan olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, onlayn platformalar direktorlarga keng ko'lamli resurslardan foydalanish, mustaqil o'rganish bilan shug'ullanish va global professional tarmoqlarda ishtirok etish imkonini beradi. Shu jumladan, Yurtimizdagi maktab direktorlarining ta'lim sohasidagi yetakchilik malakasini oshirishga qaratilgan onlayn o'quv dasturlarini joriy qilinmoqda.

c) Harakatlarni tadqiq qilish va aks ettirish amaliyoti

Harakat tadqiqoti direktorlar o'zlarining yetakchilik va boshqaruv qobiliyatlarini yaxshilash uchun o'zlarining amaliyotlarini faol ravishda o'rganishda ishtirok etadigan jarayondir. O'z-o'zini baholash va o'z tajribalari haqida fikr yuritishni o'z ichiga olgan reflektiv amaliyot ham kasbiy rivojlanishning muhim tarkibiy qismidir. Yurtimizda ham ta'lim rahbarlari o'z maktablari faoliyatini yaxshilash uchun harakat tadqiqoti bilan shug'ullanishga tobora ko'proq yondashmoqdalar.

d) hamkorlikdagi ta'lim jamoalari

Maktablar ichida yoki tumanlar bo'ylab kasbiy ta'lim hamjamiyatlarini yaratish maktab direktorlariga ilg'or tajriba almashish, muammolarni hal qilishda hamkorlik qilish va uzluksiz kasbiy rivojlanishda ishtirok etish uchun platforma yaratadi. Ushbu platformalar jamoaviy hamkorlikni va innovatsiyon madaniyatini rivojlantiradi. Hozirda, maktab rahbariyatini modernizatsiya qilish bo'yicha milliy sa'y-harakatlar doirasida bunday hamkorlikdagi yondashuvlar ommalashmoqda.

Innovatsion yondashuvlarni joriy etishdagi muammolar va yechimlar.

Kasbiy rivojlanishning innovatsion yondashuvlarining afzalliklariga qaramay, ularni amalga oshirishga bir qator muammolar to'sqinlik qilmoqda. Ayrim texnologiyalardan foydalanishning cheklanganligi va o'quv resurslarining yetarli emasligi asosiy to'siqlardandir. Bundan tashqari, maktablardagi an'anaviy madaniyat innovatsion yondashuvlar tomonidan ilgari surilgan hamkorlik va yetakchilik modellariga qarshi turishi mumkin.

Bu muammolarni hal qilish uchun davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash, malaka oshirish dasturlarini yetarli darajada moliyalashtirish va direktorlar uchun qulay ta'lim

muhitini yaratish muhimdir. Finlyandiya va Singapur kabi ta'lim tizimi ustuvor bo'lgan mamlakatlarda malaka oshirish dasturlari yaxshi moliyalashtiriladi va kuchli siyosat asoslari bilan qo'llab-quvvatlanadi.

Hukumatimizda “Maktab yetakchiligini rivojlantirish milliy dasturi” orqali kasbiy malaka oshirishga innovatsion yondashuvlarni ilgari surish bo'yicha chora-tadbirlar ko'rilmoqda, bu esa maktab direktorlarini moliyaviy resurslar bilan ta'minlash va malaka oshirish imkoniyatlarini taqdim etadi. Dastur innovatsiyalar, ijodkorlik va AKTdan foydalanishga e'tibor qaratgan holda yetakchilik malakalarini oshirishga qaratilgan.

Xulosa. Yurtimiz va butun dunyo ta'lim sifatini oshirishda maktab direktorlarining malakasini oshirish muhim ahamiyatga ega. Mentorlik, aralash ta'lim, harakat tadqiqoti va hamkorlikdagi ta'lim hamjamiyatlari kabi innovatsion yondashuvlarni qo'llash orqali direktorlar tez o'zgaruvchan ta'lim landshaftida maktablarni boshqarish uchun zarur bo'lgan imkoniyatga ega bo'lishlari mumkin. Biroq, bu yondashuvlar tegishli resurslar va uzluksiz o'rganish shuningdek, innovatsiyalarni qadrlaydigan madaniyat bilan qo'llab-quvvatlanishi kerak. Xulosa o'rnida aytish mumkinki, maktab direktorlarining malakasini oshirish, kompetensiyalarini innovatsion yondashuvlar orqali oshirish maktablarni XXI asr talablariga javob beradigan darajada jihozlashda muhim qadamdir. Ushbu maqsadga erishish uchun va bu strategiyalarni muvaffaqiyatli amalga oshirishda ta'lim rahbarlari, siyosatchilar va keng maktab jamoatchiligining birgalikdagi sa'y-harakatlarini talab qiladi.

Adabiyotlar:

- Boyatzis, R. E. (1982). Vakolatli menejer: samarali ishlash modeli. Wiley.
- Fullan, M. (2014). Asos: Ta'sirni maksimal darajada oshirishning uchta kaliti. Jossi-Bass.
- Huber, S. G. va Muijs, D. (2010). Maktab rahbariyati - xalqaro istiqbollar. Springer.
- Makniff, J. (2010). Kasbiy rivojlanish uchun harakat tadqiqoti. Dorset.
- Qodirov, O. (2020). Ta'lim tizimida innovatsiyalar: Maktab boshqaruvining yoritilishini nazorat qilish. Toshkent.
- Tursunova, D. (2021). Maktablar uchun innovatsion o'quv dasturlarini ishlab chiqish.